

پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی بر اساس یادگیری خود راهبر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران

منصور رنجبر: عضو هیأت علمی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.
پژمان محمدعلیزاده: کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، معاونت آموزشی، مرکز آموزشی درمانی امام خمینی (ره) ساری، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.

فروزان صادقی: عضو هیأت علمی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.
مهران رضوی پور: عضو هیأت علمی، گروه آموزشی ارتوپدی، مرکز آموزشی درمانی امام خمینی ساری، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.

علی یاسری فر: کارشناس ارشد مدیریت آموزشی، معاونت آموزشی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.
فتانه عمویی*: دکتری مدیریت آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.

چکیده: یادگیری خود راهبر از عوامل مؤثر بر سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان می‌باشد. این پژوهش با هدف پیش‌بینی پذیری سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان بر اساس یادگیری خود راهبر در دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام پذیرفت.

پژوهش حاضر مطالعه‌ای توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری، دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی ساری به تعداد ۱۲۳۵ نفر بودند. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شد که ۲۹۷ نفر در این پژوهش شرکت داشتند، جهت گردآوری اطلاعات از سه پرسش‌نامه یادگیری خود راهبر، سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی استفاده شد. روایی محتوی پرسش‌نامه با نظر خبرگان و پایایی آن با آلفای کرونباخ، ۰/۹۱ برای یادگیری خود راهبر، ۰/۸۹ سرزندگی تحصیلی، ۰/۸۷ خودکارآمدی محاسبه گردید. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی و رگرسیون چند گانه و نرم افزار SPSS18 مورد تحلیل قرار گرفت.

نتایج نشان داد که بین یادگیری خود راهبر (۰/۵۵۵) و مؤلفه‌های آن خود کنترلی (۰/۶۱۱)، خود مدیریتی (۰/۵۴۰) و رغبت برای یادگیری (۰/۴۷۷) با سرزندگی تحصیلی رابطه وجود دارد. بین یادگیری خود راهبر (۰/۷۱) و مؤلفه‌های آن (خود کنترلی (۰/۷۴۱)، خود مدیریتی (۰/۶۴۰) و رغبت برای یادگیری (۰/۵۴۷) با خودکارآمدی دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی ساری رابطه (۰/۷۱) وجود دارد. مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر پیش‌بینی کننده‌های معنی‌داری ($F=36/45, P<0/05$) برای سرزندگی تحصیلی و هم‌چنین پیش‌بینی کننده‌ی معنی‌داری ($F=25/09, P<0/05$) برای خودکارآمدی دانشجویان بودند.

نتایج پژوهش حاکی از اهمیت نقش یادگیری خود راهبر در ارتقای سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران بوده و توصیه می‌گردد کارگاه‌هایی برای افزایش یادگیری خود راهبر دانشجویان برگزار گردد.

واژگان کلیدی: یادگیری خود راهبر، سرزندگی تحصیلی، خودکارآمدی، دانشجویان پزشکی.

***نویسنده‌ی مسؤؤل:** دکتری مدیریت آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران.

Email: fattane_amuei@yahoo.com

مقدمه

دوران تحصیل، دوره‌ای از زندگی است که در آن تغییرات شناختی و اجتماعی وسیعی اتفاق می‌افتد؛ از این رو انطباق و سازگاری با فرصت‌ها و چالش‌های تحصیلی مورد توجه پژوهشگران تعلیم و تربیت بوده است. سرزندگی تحصیلی (Academic bouyancy) از توانایی‌ها و استعداد‌های یادگیرندگان است که موجب سازگاری افراد در برابر تهدیدها و فشارها در حیطه تحصیلی می‌شود (صادقی و خلیلی گشنیکانی، ۱۳۹۵). به اعتقاد ریان و فردریک (Ryan & Frederick) سرزندگی انرژی نشأت گرفته از خود فرد است و این انرژی از منابع درونی و نه تهدید اشخاص در محیط، نشأت می‌گیرد (موچراه، ۲۰۰۸).

نتایج مطالعات نشان داده است که بین سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی، رابطه مثبت وجود دارد (خروشی و عابدی، ۱۳۹۱). بندورا (۲۰۰۰) را به عنوان باورهای افراد به توانایی‌های خود در انجام وظایف به طور موفقیت آمیز می‌داند. باور خودکارآمدی عاملی مهم برای انجام موفقیت آمیز عملکرد، خود تنظیمی و تعیین اهداف و مهارت‌های اساسی لازم برای اجرای آن است (عبداللهی، ۱۳۸۵). یکی از عواملی که می‌تواند با سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان در ارتباط باشد یادگیری خود راهبر است (صادقی و خلیلی گشنیکانی، ۱۳۹۵). یادگیری خود راهبر (Self-directed learning) فرایندی است که در آن افراد برای شناسایی نیازهای یادگیری خود، تعیین اهداف یادگیری، شناسایی منابع و مطالب مورد نیاز برای یادگیری، انتخاب و اجرای راهبردهای مناسب یادگیری و ارزیابی برآیندهای یادگیری خود بدون کمک دیگران وارد عمل شده و ابتکار عمل را در دست می‌گیرند (یوسفی و گردان شکن، ۱۳۸۹). با توجه به ضرورت آمادگی دانشجویان پزشکی برای یادگیری مادام العمر، یادگیری خود راهبر به طور روز افزون در آموزش پزشکی به عنوان یک الزام مطرح می‌شود (ویلیامسون، ۲۰۰۷).

تولید فزاینده دانش، اطلاعات و پیشرفت تکنولوژی سبب گردیده است که عمر دانش و اطلاعات پزشکی بسیار کوتاه باشد لذا جهت چیره شدن بر این شرایط به جای انتقال مجموعه‌ای از دانش و اطلاعات به دانشجویان، باید آن‌ها را تبدیل به فراگیرانی مادام العمر (Life-Long Learner) نمود (نادی، ۱۳۹۰). دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی در واقع به رشته‌هایی با دوره‌های آموزشی حرفه‌ای گام گذارده‌اند که لازمه موفقیت در این عرصه، به روز بودن دانش، مهارت‌ها و خود راهبر بودن آن‌هاست (رابرسون، ۲۰۰۵).

در این زمینه پژوهش‌های پراکنده‌ای انجام شده است، صادقی و خلیلی گشنیکانی (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین ابعاد یادگیری خود راهبر با سرزندگی تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. نتایج پژوهشی در عربستان نشان داد که آمادگی یادگیری خود راهبر تأثیر مثبتی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان پرستاری و فوریت پزشکی دارد (الاتیبی، ۲۰۱۶). مارتین و مارش (۲۰۰۸) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی به طور معنی داری سرزندگی تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. افرادی که به توانایی‌های خود اعتماد دارند در برابر موانع و چالش‌های تحصیلی سرزنده‌تر و شاداب‌تر می‌باشند. در پژوهش دیگر رابطه بین یادگیری خود راهبر با ویژگی‌های شخصیتی و موفقیت تحصیلی به صورت مثبت ارزیابی شده و یادگیری خود راهبر می‌تواند موفقیت تحصیلی را پیش‌بینی کند (کزان، ۲۰۱۴).

در حوزه آموزش پزشکی با توجه به تغییرات مداوم اطلاعات و اهمیت به روز بودن دانش در این عرصه، لزوم توجه به تربیت دانشجویانی که در طول تحصیل و پس از آن پیوسته در حال یادگیری باشند، ضروری است. دانشجویان با سطوح بالای خود راهبری، فراگیران فعالی خواهند بود که علاقه زیادی به یادگیری دارند، از سرزندگی برخوردارند و ظرفیت درگیر شدن در فعالیت‌های یادگیری مستقل را دارند و به طور مستقل

و نام خانوادگی دانشجو امتناع گردید. همچنین در صورت درخواست دانشجو زمانی که دانشجو در حین تکمیل پرسشنامه سؤالی برای او پیش می‌آمد، توضیحات شفاهی درباره سؤالات پرسشنامه‌ها هم ارائه گردید. در این پژوهش از سه پرسشنامه یادگیری خود راهبر، سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی شرر استفاده گردید. برای سنجش یادگیری خود راهبر از پرسشنامه ۴۱ گویه‌ای فیشر و همکاران (۲۰۰۱) استفاده شد. مقیاس این ابزار ۵ درجه‌ای از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱) می‌باشد. حداقل و حداکثر نمره قابل کسب از این پرسشنامه ۴۱ و ۲۰۵ است که دارای سه زیر مقیاس خود کنترلی، خود مدیریتی و رغبت برای یادگیری می‌باشد. در پژوهش صادقی و خلیلی پایایی برای کل آزمون، خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری به ترتیب برابر با ۰/۸۷، ۰/۷۸، ۰/۷۶ و ۰/۶۴ به دست آمده است. برای اندازه‌گیری سرزندگی تحصیلی از پرسشنامه حسین چاری و دهقانی‌زاده (۱۳۹۱) استفاده شد که با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش (۲۰۰۶) که دارای ۴۱ گویه است، تهیه گردیده است. این مقیاس شامل ۹ گویه و به صورت تک مؤلفه‌ای است که بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱) تنظیم شده است. نمره بالا در این آزمون نشان دهنده سرزندگی تحصیلی بیشتر است که حداقل نمره در این پرسشنامه ۹ و حداکثر نمره ۴۵ است. دهقانی‌زاده و حسین چاری (۱۳۹۱) در پژوهش خود پایایی مقیاس مذکور را ۰/۸۰ و ضریب باز آزمایی را ۰/۷۳ برآورد کردند. مرادی و چراغی (۱۳۹۳) در پژوهش خود برای بررسی پایایی از روش آلفای کرونباخ استفاده کردند که مقدار ۰/۷۰ محاسبه گردید. برای اندازه‌گیری خودکارآمدی از پرسشنامه خودکارآمدی شرر استفاده شد. این مقیاس دارای ۱۷ سؤال است که هر سؤال بر اساس مقیاس لیکرت از دامنه کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم تنظیم شده است. نمره گذاری مقیاس به این صورت است که به هر ماده از ۱ تا ۵ امتیاز تعلق می‌گیرد. سؤال‌های ۱، ۳، ۸، ۹،

یادگیری خویش را مدیریت می‌کنند و توانا و خودکارآمد هستند؛ از سوی دیگر، در جستجوی منابع، مطالعه‌ای که به بررسی ارتباط خود راهبری در یادگیری با سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان پزشکی پرداخته باشد، یافت نشد و یکی از دلایل انجام مطالعه حاضر همین امر بود. بنابراین با توجه به اهمیت یادگیری خود راهبر و سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی در بین دانشجویان علوم پزشکی و نظر به این که پژوهشی مشابه در دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام نشده است، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی بر اساس یادگیری خود راهبر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام پذیرفت.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ روش، توصیفی و از لحاظ اجرا از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان مقاطع کارآموزی و کارورزی رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران به تعداد ۱۲۳۵ نفر که در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم نمونه بر اساس مقطع تحصیلی بود. دانشجویان مقاطع علوم پایه، فیزیوپاتولوژی، کارآموزی و کارورزی رشته پزشکی از نظر مقطع تحصیلی طبقه‌بندی شدند و برای تعیین حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان استفاده شده است که بر این اساس ۲۹۷ نفر در این پژوهش مشارکت نمودند. معیار ورود به مطالعه مشغول به تحصیل بودن در دانشگاه علوم پزشکی در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ و گذراندن حداقل یک ترم تحصیلی در این دانشگاه بود. پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی توسط محققان با هماهنگی اساتید بین دانشجویان توزیع شد. ابتدا در مورد هدف پژوهش به صورت شفاهی توضیح داده شد و پس از جلب رضایت آن‌ها به شرکت در پژوهش و اطمینان دادن به دانشجویان جهت محرمانه بودن اطلاعات فردی آن‌ها، به صورت داوطلبانه و با رضایت کامل در طرح شرکت کردند. به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی در این پژوهش از ذکر نام

خود را اعلام نکرده‌اند. ۵۵ نفر (۱۹٪) متأهل و ۲۲۷ نفر (۷۶٪) مجرد هستند و ۱۵ نفر (۵٪) هم وضعیت تأهل خود را اعلام نکرده‌اند. در این پژوهش میانگین یادگیری خود راهبر ۳/۸۲، سرزندگی تحصیلی ۳/۴۲ و خودکارآمدی ۳/۴۹ به دست آمد. برای بررسی رابطه بین مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر با سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد.

بر اساس داده‌های به دست آمده، بین یادگیری خود راهبر و سرزندگی تحصیلی همبستگی مثبت و معنی‌داری ($r=0/55, p<0/05$) وجود داشت. همچنین همبستگی بین خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری با خودکارآمدی به ترتیب برابر $0/54$ ، $0/61$ ، $0/47$ مشاهده شد ($p<0/05$). بین یادگیری خود راهبر و خودکارآمدی همبستگی مثبت و معنی‌داری ($r=0/71, p<0/05$) وجود داشت و همچنین ضریب همبستگی پیرسون بین خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری با خودکارآمدی به ترتیب برابر $0/64$ ، $0/74$ ، $0/57$ است ($p<0/05$).

برای پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی به عنوان متغیر ملاک به وسیله مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر (خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری) به عنوان متغیرهای پیش‌بین از رگرسیون چند گانه استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره یک ارائه شده است: مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر قادر به پیش‌بینی سرزندگی دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران می‌باشند.

ضریب همبستگی چند گانه معادل $0/673$ ، ضریب تعیین $R^2=0/45$ نشان می‌دهد که ۴۵ درصد از تغییرات (واریانس) سرزندگی تحصیلی از طریق سه متغیر خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری قابل پیش‌بینی است.

۱۳ و ۱۵ نمره ۵ به ۱ و بقیه سؤال‌ها به صورت معکوس نمره ۱ به ۵ داده شد. بنابراین حداکثر نمره‌ای که فرد می‌تواند از این مقیاس به دست آورد نمره ۸۵ و حداقل نمره ۱۷ است. این مقیاس توسط براتی (۱۳۷۵) ترجمه و اعتباریابی شده است. همچنین در پژوهش وقری (۱۳۷۹) برای بررسی پایایی خودکارآمدی، آلفای کرونباخ $0/85$ به دست آمده است. برای تعیین روایی پرسش‌نامه از روایی محتوایی (Content Validity) کیفی مبتنی بر قضاوت افراد متخصص انجام شد. در بررسی کیفی روایی محتوا پژوهشگر از ۱۰ نفر از متخصصان درخواست کرد تا پس از بررسی پرسش‌نامه بازخوردهای لازم را ارائه دهند، پس از بررسی و اعلام نظر توسط صاحب نظران، اصلاحات لازم صورت پذیرفت. در این پژوهش به منظور تعیین پایایی آزمون از روش ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده برای پرسش‌نامه یادگیری خود راهبر $0/91$ ، پرسش‌نامه سرزندگی تحصیلی $0/89$ ، پرسش‌نامه خودکارآمدی $0/87$ و بیانگر پایایی لازم جهت اجرا بود. جهت تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین) و آمار استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین متغیرها، تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی سرزندگی و خودکارآمدی از روی مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر) استفاده شد.

یافته‌ها

نمونه آماری این پژوهش ۲۹۷ نفر از دانشجویان پزشکی مقاطع علوم پایه، فیزیوپاتولوژی، کارآموزی و کارورزی دانشکده پزشکی ساری بودند که به روش تصادفی طبقه‌ای مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. از مجموع ۲۹۷ نمونه آماری، ۱۳۲ نفر (۴۴٪) مرد و ۱۶۵ نفر (۵۶٪) زن بودند. ۸۶ نفر (۲۹٪) از دانشجویان در مقطع علوم پایه، ۴۲ نفر (۱۴٪) فیزیوپاتولوژی، ۸۳ نفر (۲۸٪) کارآموزی و ۸۶ نفر (۲۹٪) کارورزی قرار داشتند. ۱۸۵ نفر (۶۲٪) تا به حال مشروط نشده‌اند، ۳۴ نفر (۱۱٪) یک بار و ۱۲ نفر (۴٪) دو بار مشروط شده‌اند و ۶۶ نفر (۲۲٪) وضعیت

جدول ۱. تحلیل رگرسیون هم‌زمان برای پیش‌بینی متغیر سرزندگی

شاخص رگرسیون	B	Beta	مقدار t	P-Value
عدد ثابت	۵۲/۵۴	-	۱۱/۷۵۳	P<0.001
خود مدیریتی	۰/۱۳۷	۰/۳۳۷	۱/۴۴۹	P<0.01
خود کنترلی	۱/۸۹۴	۰/۴۹۰	۲/۳۳۵	P<0.001
رغبت برای یادگیری	۰/۲۱۸	۰/۲۵۹	۱/۹۶۱	P<0.01

دیگر ۴۵ درصد از پراکندگی مشاهده شده در متغیر سرزندگی توسط این سه متغیر به طور هم‌زمان توجیه می‌شود. مؤلفه خود کنترلی با بیش‌ترین سهم (۰/۴۹) و رغبت برای یادگیری با کم‌ترین سهم (۰/۲۵) را در بیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی ساری دارند.

برای پیش‌بینی خودکارآمدی به عنوان متغیر ملاک به وسیله مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر (خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری) به عنوان متغیرهای پیش‌بین از رگرسیون چند گانه استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۲ ارائه شده است:

جدول ۲. تحلیل رگرسیون هم‌زمان برای پیش‌بینی متغیر خودکارآمدی

شاخص رگرسیون	B	Beta	مقدار t	P-Value
عدد ثابت	۳۹/۷۴	-	۸/۶۹۱	P<0.001
خود مدیریتی	۰/۳۶	۰/۱۸	۱/۳۴	P<0.001
خود کنترلی	۰/۳۴۲	۰/۱۹۰	۱/۲۸۵	P<0.05
رغبت برای یادگیری	۰/۳۹۹	۰/۱۷۷	۱/۷۶۰	P<0.01

کنترلی توسط این سه متغیر به طور هم‌زمان توجیه می‌شود، مقدار R مشاهده شده (۰/۳۴) نیز نشان دهنده آن است که مدل رگرسیون خطی حاضر می‌تواند برای پیش‌بینی استفاده شود. علاوه بر این نسبت F محاسبه شده (۲۵/۰۹) در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین سه متغیر پیش‌بین با متغیر یادگیری خود راهبر همبستگی معنادار وجود دارد. مؤلفه خود کنترلی با بیش‌ترین سهم (۰/۱۹) و رغبت برای یادگیری با کم‌ترین سهم (۰/۱۷) را در بیش‌بینی خودکارآمدی دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی ساری دارند.

میزان آماره F برابر ۳۶/۴۵ و P-Value برابر ۰/۰۰۱ است، چون سطح معناداری کوچک‌تر از میزان خطای نوع اول در سطح ۰/۰۵ است، لذا رابطه معنی‌دار بین متغیرهای پیش‌بین و متغیر ملاک با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شود، یعنی سهم هر یک از مؤلفه‌ها یادگیری خود راهبر در پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانشجویان متفاوت است. همان طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود مقدار R2 به دست آمده (۰/۴۵) بدین معنی است که ۴۵ درصد از واریانس متغیر سرزندگی تحصیلی توسط سه متغیر خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری به طور هم‌زمان تبیین می‌شود به عبارت

میزان آماره F برابر ۲۵/۰۹ و سطح معناداری برابر ۰/۰۰۱ است، چون سطح معناداری کوچک‌تر از میزان خطای نوع اول در سطح ۰/۰۵ است لذا رابطه معنی‌دار بین متغیرهای پیش‌بین و متغیر ملاک با ۹۵ درصد اطمینان تأیید می‌شود. یعنی سهم هر یک از مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر در بیش‌بینی خودکارآمدی دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی ساری متفاوت است. همان طور که مشاهده می‌شود مقدار R2 به دست آمده (۰/۴۱) بدین معنی است که ۴۱ درصد از واریانس متغیر خودکارآمدی توسط سه متغیر خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری به طور هم‌زمان تبیین می‌شود به عبارت دیگر ۴۳ درصد از پراکندگی مشاهده شده در متغیر خود

بحث

هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه یادگیری خود راهبر با سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران بود. نتایج این پژوهش نشان داد که بین یادگیری خود راهبر با سرزندگی تحصیلی رابطه وجود دارد. این نتایج یا نتایج پژوهشی صادقی و خلیلی گشنیکانی (۱۳۹۵)، سعید و همکاران (۱۳۹۴)، محمدی و ناصری جهرمی (۱۳۹۳)، الاتیبی (۲۰۱۶)، آنا و بیانسا (۲۰۱۴)، مارتین و مارش (۲۰۰۸)، نادی و همکاران (۱۳۹۰)، جهانیان (۱۳۹۲)، قاسمی و همکاران (۱۳۹۰)، جهانی و همکاران (۱۳۹۰)، هانگ (۲۰۰۸)، موریس (۱۹۹۶) و ال گیلانی و ابوسعد (۲۰۱۳) هماهنگ است که نشان می‌دهند بین ابعاد یادگیری خود راهبر با سرزندگی تحصیلی، موفقیت تحصیلی، عملکرد تحصیلی، معدل دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و این نتایج به تأثیر آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی در ارتقای آمادگی یادگیری خود راهبر دانشجویان و همچنین تأثیر مثبت آمادگی یادگیری خود راهبر بر عملکرد تحصیلی و خود انضباطی، شایستگی‌های فنی، زمینه‌ای و اداراکی دانشجویان اشاره داشت. این نتایج نشان می‌دهند افرادی که به توانایی‌های خود اعتماد دارند و در یادگیری خود راهبر هستند، در برابر موانع و چالش‌های تحصیلی سرزنده‌تر و شاداب‌تر می‌باشند، که همگی با نتایج مطالعه حاضر هم‌خوانی دارد. در تبیین این نتایج می‌توان چنین گفت که یادگیری خود راهبر و سرزندگی تحصیلی از عوامل مؤثر در یادگیری هستند و در موفقیت تحصیلی دانشجویان نقش بسزایی دارند. لذا برای این که دانشگاه‌ها بتوانند نقش کنونی خود را در مقابله با چالش‌های تحصیلی به درستی ایفاء کنند، لازم است اهداف آموزشی را متناسب با سبک یادگیرنده محور تدارک نمایند و دانشجویان را به سمت خود راهبری سوق دهند، در واقع اساتید با برهم زدن تعادل شناختی دانشجویان و ایجاد انگیزه در آن‌ها، دانشجویان برای رسیدن به تعادل، کنترل

بیش‌تری بر یادگیری داشته و با علاقه و رغبت بیش‌تری اهداف تحصیلی را دنبال کنند، تا به جای این که دانش به آن‌ها تحمیل شود خود به سمت دانش بروند و توانایی بیش‌تری را در مواجهه با چالش‌های تحصیلی داشته باشند؛ برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه خود راهبری می‌تواند باعث افزایش این مهارت‌ها در دانشجویان و به تبع افزایش سرزندگی تحصیلی شود.

همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین یادگیری خود راهبر با خودکارآمدی رابطه وجود دارد. یافته‌های این پژوهش با مطالعات نجاتی (۲۰۱۴)، فرخ و شاه طالبی (۱۳۹۷)، حسینی و صالحی (۱۳۹۷)، نادی و همکاران (۱۳۹۰)، جهانیان (۱۳۹۲)، جهانی (۱۳۹۴)، هانگ (۲۰۰۸)، مارتین و مارش (۲۰۰۸) مبنی بر این که آمادگی برای خود راهبری در یادگیری با خودکارآمدی، خود کنترلی، مدیریت دانش، تسهیم دانش، مسؤولیت‌پذیری و همچنین با یافته‌های چمبرز و هاردی (۲۰۰۵) مبنی بر این که بین استقلال یادگیرندگان به عنوان موضوعی مرتبط با یادگیری خود راهبر و خودکارآمدی، با یافته‌های یوسفی و گردان شکن (۱۳۹۳) که نشان دادند افراد دارای سطوح بالای یادگیری خود راهبر، توانایی حل مسأله را دارند و ظرفیت درگیر شدن در فعالیت‌های یادگیری مستقل را دارند، با یافته‌های کریمی و همکاران (۱۳۹۱) که نشان دادند دانشجویان در فرایند یادگیری خود راهبر به گسترش توانایی‌هایشان در ارزیابی کمبودهای دانش خود تشویق می‌شوند و سپس با جستجو در منابع مرتبط به کمبودهای دانش خود رسیدگی می‌کنند، هم‌خوانی دارد. در توجیه یافته‌های فوق می‌توان به این نکته اشاره کرد که زمانی که دانشجویان درگیر فعالیت‌های کلاسی می‌شوند و خودشان مسؤولیت یادگیری خود را بر عهده می‌گیرند و از کمک‌های غیر مستقیم استادان کمک می‌گیرند، این امر خودکارآمدی آن‌ها را ارتقاء می‌دهد. دانشجویان در فرایند یادگیری خود راهبر با انگیزه و اراده در شروع و تداوم بخشیدن به تلاش‌های خود در دسترسی به بهترین نتایج

یادگیری آن‌ها هدفمند و معنادار است و با توجه به انگیزه بالا، یادگیریشان پایداری و تداوم خواهد داشت، این گونه افراد در زندگی خود، مسؤولیت‌پذیرتر هستند و از فرآیند خود انضباطی در یادگیری خویش سود می‌برند، ظرفیت درگیر شدن در فعالیت‌های یادگیری مستقل را دارند و به طور مستقل یادگیری خویش را مدیریت می‌کنند، توانا و خودکارآمد هستند. یادگیری خود راهبر، اعتماد به نفس فراگیران و ظرفیت آن‌ها را برای یادگیری مستقل را در محیط‌ها و موقعیت‌های آموزشی چالش برانگیز افزایش می‌دهد و حس سرزندگی را در دانشجویان ایجاد می‌کند. ویژگی خود مدیریتی به عنوان یکی از ابعاد یادگیری خود راهبر، آزادی تحت کنترل خود، حق انتخاب و مسؤولیت‌پذیری را در دانشجویان شکل می‌دهد. افزایش خود مدیریتی در یادگیری موجب تداوم یادگیری، خود کارآمدی، مسؤولیت‌پذیری می‌شود. از طرفی خود کنترلی ایجاد حالتی است در درون فرد که او را به انجام وظایفش متمایل می‌سازد، بدون آن که عامل خارجی او را تحت کنترل داشته باشد. هدفی که در خود کنترلی دنبال می‌شود ارائه‌ی یک شخصیت سالم است که به بلوغ فکری رسیده و در برابر انواع مشکلات از خود مقاومت نشان می‌دهد. این ویژگی باعث می‌شود دانشجویان به نظارت بر خود بپردازند و اعمال و وظایفشان را ارزیابی کنند، خود کنترلی و خود نظارتی یک ابزار مهم برای سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان می‌باشد. همچنین اشتیاق و رغبت برای یادگیری یکی از مشخصه‌های بارز یادگیرندگان خود راهبر است، در نظر گرفتن علایق دانشجویان، درگیر کردن آن‌ها در فرایند تسهیم دانش، استقلال و خلاقیت به ارتقای یادگیرندگان به سمت و سوی یادگیرندگانی خود راهبر که رغبت زیادی به یادگیری دارند منجر می‌شود. ویژگی رغبت برای یادگیری این است که دانشجویان با تعیین کردن اهداف مهم، تنظیم اطلاعات در کار و رسیدن به اهداف به خود کارآمدی و نشاط در تحصیل دست خواهند یافت. حوزه آموزش پزشکی با توجه به تغییرات مداوم اطلاعات و

یادگیری خود به شیوه خود مدیریتی، خود کنترلی و اشتیاق برای یادگیری و حل مسأله تلاش می‌کنند. همچنین، دانشجویان به شناسایی نیازهای یادگیرندگان از طریق شناخت مستمر و تصمیم‌گیری مشارکتی تشویق می‌شوند و با درگیر شدن در فعالیت‌های کلاسی و به عهده گرفتن مسؤولیت یادگیری خودشان و بهره‌گیری از کمک‌های غیر مستقیم استادان، به ارتقای خودکارآمدی ترغیب می‌شوند. یک یادگیرنده با سطح بالای خود راهبری ابتکار عمل داشته و مسؤولیت یادگیریش را می‌پذیرد و مشکلات را به عنوان چالش در نظر می‌گیرد نه مانع، لذا او فردی است که تمایل قوی به یادگیری یا تغییر دارد و اعتماد به نفس بالایی داشته و قادر به کاربرد مهارت‌های اساسی مطالعه، سازماندهی زمان و ایجاد سرعت مناسب برای یادگیری است و برای کامل کردن تکلیف، یک طرح را تدوین می‌کند. فراهم نمودن تجارب موفقیت آمیز و هدف‌های دست یافتنی متناسب با توانایی دانشجویان و تنظیم این موارد با اهداف آموزشی از سوی مسؤولان، به منظور ارتقای خودکارآمدی در دانشجویان و مواجه نمودن دانشجویان با تکالیف چالش انگیز به منظور توسعه رشد شناختی و خودکارآمدی موجب ارتقای خودکارآمدی دانشجویان می‌گردد.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که تمامی مؤلفه‌های یادگیری خود راهبر (خود مدیریتی، خود کنترلی و رغبت برای یادگیری) قادر به پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران می‌باشند. یافته‌های این پژوهش با مطالعات صادقی و خلیلی گشنیکانی (۱۳۹۵)، سعید و همکاران (۱۳۹۴)، الاتیبی (۲۰۱۶)، آنا و بیانسا (۲۰۱۴)، نادری و همکاران (۱۳۹۰)، جهانیان (۱۳۹۲)، جهانی (۱۳۹۴)، مارتین و مارش (۲۰۰۸) هم‌خوانی دارد. در تبیین این نتایج می‌توان چنین گفت که یادگیرندگان خود راهبر، افرادی فعال، مستقل، خود منضبط، خود باور و خود جوش هستند که به جای انتظار منفعلانه برای یادگیری واکنشی، ابتکار عمل را به دست می‌گیرند،

سپاسگزاری

پژوهشگران لازم می‌دانند از مدیران و همکاران محترم مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، معاونت آموزشی دانشکده پزشکی و کلیه افرادی که در راستای انجام این پژوهش همکاری نمودند تشکر و قدردانی نمایند. این پژوهش بر گرفته از پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد مصوب دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری با کد ۲۰۸۲۱۲۱۲۹۵۲۰۳۲ به تاریخ ۱۳۹۶/۰۲/۱۰ می‌باشد.

References

Abdolahi B 2006, the role of self-efficacy in empowering employees. *Tadbir, a Monthly Magazine on Management*. Vol. 21, No.168, Pp. 35_40. [In Persian].

Alotaibi Kh 2016, the learning environment as a mediating variable between self_directed. Learning readiness and academic performance of a sample of Saudi nursing and medical emergency students. *Journal of Nurse Education Today*. Vol. 36, Pp. 249_254.

Ana M, Bianca A 2014, Self-directed learning, personality traits and academic achievement. *Journal of Procedia_Social and Behavioral Sciences*. Vol. 127, Pp. 640_644.

El-Gilany A. H, Abusaad F. E. S 2013, Self_directed learning readiness and learning styles among Saudi undergraduate nursing students. *Nurse education today*. Vol, 33, No, 9, Pp.1040_1044.

Bandura A 2000, *the Exercise of Control*, New York, Freeman.

Barati S 1998, Self_efficacy, self_esteem and self_esteem relation among third_grade high school students. Master's Thesis. Shahid Chamran University. [In Persian].

اهمیت به روز بودن دانش در این عرصه، لزوم توجه به تربیت دانشجویان خود راهبر که در طول تحصیل و پس از آن پیوسته در حال یادگیری باشند، ضروری می‌داند. مجهز بودن دانشجو به توانایی‌های یادگیری خود راهبر باعث مبدل شدن وی به یک یادگیرنده مادام‌العمر می‌شود؛ زیرا منجر به تربیت دانشجویانی می‌گردد که نیازهای یادگیری خود را تشخیص داده و به سمت بر طرف کردن آن پیش می‌روند. بررسی پیشینه پژوهش حاکی از آن بود که یادگیری خود راهبر قادر به پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان می‌باشد.

نتیجه گیری

نتایج مطالعه نشان داد که بین یادگیری خود راهبر و مؤلفه‌های آن (خود کنترلی، خود مدیریتی و رغبت برای یادگیری) با سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی رابطه وجود داشت و همچنین یادگیری خود راهبر و مؤلفه‌های آن قادر به پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان بودند. به اساتید و مدیران گروه آموزشی پیشنهاد می‌شود روش‌هایی را برای تقویت یادگیری خود راهبر طراحی کنند و نقش مثبت و مؤثری را برای تقویت یادگیری یادگیرندگان در رابطه با یادگیری و حفظ علاقه و انگیزش در یادگیری دانشجویان ایفا کنند. محیط یادگیری مؤثر و مناسبی را برای یادگیری خود راهبر فراهم کنند. آمادگی برای خود راهبری در یادگیری یک خصیصه یادگیری فردی مهم در دانشجویان، به ویژه دانشجویان پزشکی است که باید به منظور برنامه‌ریزی و آموزش کارآمد، با توجه به حساسیت‌های این رشته مد نظر قرار گیرد.

جامعه آماری پژوهش مربوط به دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی ساری بوده و لذا برای تعمیم یافته‌ها به سایر دانشجویان باید با احتیاط عمل نمود. همچنین ابزار جمع آوری اطلاعات محدود به استفاده از پرسش‌نامه بوده و از سایر ابزارها مانند مصاحبه و مشاهده استفاده نشده است.

- Taiwanese nursing students*. (Doctoral dissertation, Queensland University of Technology).
- Jahanian R 2013, the Effectiveness of Teaching Ten_Person Skills on Student Self_Efficacy. *Quarterly Journal of Applied Psychology*. Vol. 3, No.7, Pp. 83_71. [In Persian].
- Jahani MS, Sharifi M, Jahani MR, et al 2014, The Relationship between Awareness Levels of Life Skill with Self Efficacy Beliefs among Shahid Beheshti University Student. *New psychological research*. Pp. 26_56. [In Persian].
- Karimi R, Arendt C. S, Cawley P, et al 2010. Learning bridge: Curricular integration of didactic and experiential education. *Am J Pharm Educe*. Vol. 74. No. 3. Pp. 48. [In Persian].
- Khoroushi P, Abedi A. Relationship between “Cognitive and Emotional Engagement of Learning” and “Self_Efficiency” of Students; Farhangian University of Isfahan. *Education strategies in medical science*. Vol. 7, No. 4, Pp. 229_34. [In Persian].
- Martin AJ, Marsh HW 2008, Academic buoyancy: Towards an understanding of students’ everyday academic resilience. *Journal of School Psychology*. Vol. 46, No.1, Pp. 53_83.
- Moradi M, Cheraghi A 2014, an experimental model of causal relationships between perception of family communication patterns, perception of class structure, motivation and academic aotonomy and academic bouyancy in high school students. *Journal of education and learning*. Vol. 66, No. 2, Pp. 63_81. [In Persian].
- Mucherah W 2008, Classroom climate and students’ goal structures in high_school biology classrooms in Kenya.
- Cazan AM, Schiopca BA 2014, Self_directed learning, personality traits and academic achievement. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. Vol, 127. Pp. 640_644.
- Chambers Sharon M, Hardy James C 2005, and Length of time in student teaching: effects on classroom control orientation and self_efficacy beliefs. *Educational Research*. Vol, 28, No, 3, Pp. 3_9.
- Dehghanizade M, Hosseinchari M 2012, Academic buoyancy and perception of family communication patterns, the mediating role of self-efficacy. *Journal of Teaching and Learning Studies*. Vol. 63, No.2, Pp. 22_47. [In Persian].
- Farokh B, Shah Talebi B 2018, The Study of the Relationship between Self Directed Learning Self Efficacy and Information Litracy on the Knowledge. *Research in Curriculum Planning*. Vol. 14, No. 59. Pp.148_161. [In Persian].
- Fisher MJ, King A, Tague Z 2001, Development of a self-directed learning readiness scale for nursing education. *Nurse Education Today*. Vol. 21, Pp. 516_525. [In Persian].
- Gordanshekan M, Ghassemi G, Yousefi A, et all 2012, Validation of Self-Directed Learning Scale in Students of Isfahan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. Vol. 11, No. 9, Pp.1030_1039. [In Persian].
- Hosseinitabaghdehi L, Salehi M 2018, Relationship between Self_directed Learning and Self_efficacy of Students with the mediator role of information literacy. *Quarterly Journal of Information nology inand Communication Tech Educational Sciences*. Vol. 8, No. 3, Pp. 21_45. [In Persian].
- Huang M. H 2008, *Factors influencing self_directed learning readiness amongst*

Sadeghi M, Khalili Geshnigani Z 2016, The Role of Self-directed Learning on Predicting Academic Buoyancy in Students of Lorestan University of Medical Sciences. *Research in Medical Education*. Vol. 8, No. 2, Pp. 9_17. [In Persian].

Saeid N, Mehrabi M 2013, Effectiveness of Teaching Cognitive and Metacognitive Strategies on Strengthen their, Student Self-Directed Learning Readiness and Self Efficacy. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences (IJVLMS)*. Vol. 4, No. 3, Pp. 29_39. [In Persian].

Yousefy A, Gordanshekan M 2011, A Review on development of Self-directed learning. *Iranian Journal of Medical Education*. Vol. 10, No. 7, Pp.776_83. [In Persian].

Vaghri E 2001, Relationship between self-efficacy and crisis coping styles in young couples of Tehran University students in the academic year of 2000_2001. Master's Thesis. Tarbiat Moalem University. [In Persian].

Williamson S.N 2007, Development of a self_rating scale of self_directed learning. *Nurse researcher*. Vol. 14, No. 2, Pp. 66_83.

Learning Environments Research. Vol. 11, No.1, Pp. 63_81.

Mohammadi M, Jahromi RN, Rahmani H, et al 2014, Comparison of engineering student's self_directed learning, Academic values and evaluation of Faculty Members teaching the Case: Hormozgan University. *Iranian Engineering Education Quarterly*. Vol. 16, No.61. Pp, 97_117.

Morris S. S 1996, *the relationship between self_directed learning readiness and academic performance in a nontraditional higher education program*. Unpublished Ph. D dissertation, The University of Oklahoma.

Nadi MA 2012, Medical and Dentistry Students' Perceptions of Self-directed Learning and its Relationship with Personal Traits. *Strides in Development of Medical Education*. Vol. 8, No. 2, Pp.776_83. [In Persian].

Nejati y, Jaliliyan Gh, Badriazin y 2014, *The Relationship between Knowledge Management and Self_efficacy in Physical Education Students of Tabriz University*, Master's Thesis, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, Tabriz University. [In Persian].

Roberson Jr D. N 2005, Self-Directed Learning_Past and Present. Online Submission.

Educational Vitality and Self-efficacy Prediction based on Self-directed Learning of Students at Mazandaran University of Medical Sciences

Mansour Ranjbar: Faculty member, Educational Development Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Pezhman Mohammadalizadeh: M.A. in Educational Management. Educational Vice Chancellor, Educational Emam Khomeini Hospital, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Forouzan Sadeghi: Faculty member, Educational Development Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Mehran RazaviPoor: Faculty member, Department of Ortheopedics, Educational Emam Khomeini Hospital, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Ali Yaserifar: M.A. In Educational Management. Educational Development Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Fattane Amuei*: Ph.D. In Educational Management. Educational Development Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Abstract: A Self-directed learning is one of the factors affecting academic keenness and readiness and self-efficacy of students. This study was conducted with the aim of predicting academic vitality and self-efficacy of students based upon self-directed learning in Mazandaran University of Medical Sciences.

The present study was a descriptive study of correlation type. The statistical population included 1235 students at medical school in Sari medical school. 297 participants as the sample size were selected through a randomized stratified sampling method and by Krejcy and Morgan tables. Then, to collect information, three self-directed learning, academic vitality, and self-efficacy questionnaire were used that the validity of the questionnaire were estimated with expert opinion, and the reliability with Cronbach's alpha, 0.91 for self-directed learning, 0.89 academic readinesses, and 0.87 self-efficacies were calculated. Next, data were analyzed using correlation coefficient and multiple regression and SPSS₁₈ software. As a consequence, there was a relationship between self-directed learning (0.5555) and its components (self-control (0.611), self-management (0.540), and willingness to learn (0.447) with academic vitality. In additions, a connection was observed among self-directed learning (0.71) and its components (self-control (0.741), self-management (0.640) and willingness to learn (0.547) with the self-efficacy of medical students of Sari medical school (0.71). The findings also showed that components of self-directed learning were significant predictors ($P < 0.05$) ($FF = 36.46$) for educational vitality and also valuable predictors ($P < 0.05$) ($F = 25.09$) for self-efficacy of students.

Considering the results of present study, that self-directed learning had an important role in promoting the academic vitality and self-efficacy of Mazandaran University of Medical Sciences students. Hence, it is recommended that workshops should be held to increase student self-directed learning.

Key words: Self-directed Learning, Academic vitality, Self-efficacy, Medical Students.

*Corresponding author: Ph.D. In Educational Management. Educational Development Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran.

Email: fattane_amuei@yahoo.com